

1. SEREDŽIAUS SENELIŲ GLOBOS NAMAI SMURTO PREVENCIJOS TVARKA

I . BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Seredžiaus senelių globos namų (toliau – Globos namai) Smurto prevencijos Tvarkos aprašas nustato prevencijos ir intervencijos priemonių sistemą saugiai nuo smurto aplinkai kurti Globos namuose.
2. Prevencijos tikslas yra:
 - 1.1. Sukurti saugią ir palankią aplinką, kurioje gyventojai ir darbuotojai jaustųsi gerbiami, priimti ir saugūs; Operatyviai reaguoti į iškilusią grėsmę.
 - operatyviai reaguoti į iškilusią grėsmę, imtis prevencijos priemonių, taikyti apsaugos priemones ir suteikti tinkamą pagalbą;
 - 1.2. Nustatyti smurto atpažinimo kriterijus;
 - 1.3. Kokių veiksmų imtis, nustačius, kad asmuo patyrė smurtą;
 - 1.4. Formuoti ir įgyvendinti prevencines priemones, nukreiptas prieš bet kokias smurto pasireiškimo formas.
2. Taikant smurto prevencijos priemones, vadovaujamosi šiais principais: smurtą patyrusio asmens teisėtų poreikių užtikrinimo, konfidencialumo, teisingumo, bendradarbiavimo, dalyvavimo

II. SMURTO SAMPRATA, FORMOS IR SMURTO ATPAŽINIMO KRITERIJAI

3. Pagrindinės šiame tvarkos apraše vartojamos smurto sąvokos: **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą. Yra išskiriamos keturios pagrindinės smurto artimoje aplinkoje formos:
fizinis, psichologinis, seksualinis smurtas, finansinis. Gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keletas jų kombinacija, pvz., seksualinis smurtas naudojamas kartu su fiziniu ir psichologiniu smurtu.
 - 3.1. **Fizinis smurtas** – tai neteisėtas tyčinis prieš žmogaus valią jo organizmui daromas fizinis poveikis, nukreiptas į asmens gyvybės atėmimą, žalos sveikatai padarymą, fizinio skausmo ar kitų fizinių kančių sukėlimą, laisvės atėmimą arba bejėgiškos būklės sukėlimą (stumdymas, mušimas, sužeidimas, fizinio suvaržymo priemonių taikymas, raminamųjų vaistų skyrimas be gydytojo paskyrimo, nužudymas).
 - 3.1.2. **Nepriežiūra** - būtinos kasdienės pagalbos ir higienos ar bendros priežiūros nesuteikimas, ypač nepakankamas aprūpinimas maistu ar gėrimu, nepakankama nevaikštančių gyventojų priežiūra, dėl kurios susidaro pragulos, priskiriamas prie fizinio smurto apraiškų. Fizinis smurtas gali būti vienkartinis įvykis arba pasikartojantys, ilgą laiką besitęsiantys veiksmai.
 - 3.1.3. Fizinio smurto sukelta žala gali varijuoti nuo lengvo nubrozdinimo, mėlynių iki kaulų lūžių ar net gyvybei grėsmingų sužalojimų.
 - 3.1.4. **Fizinis smurtas atpažįstamas** iš žymių ant asmens kūno, tačiau neretai apie patirtą fizinę traumą galima spręsti iš pasikeitusio asmens elgesio ar emocijų.
- 3.2. **Psichologinis smurtas (emocinis ir verbalinis)** – tai pavojingas tyčinis poveikis kito žmogaus psichikai, verčiant bijoti (bauginant), kad dėl tolesnių grąšinančiojo veiksmų ar neveikimo atsiras tam tikros

neigiamos pasekmės. Psichologinis smurtas – sunkiausiai atpažįstama ir nustatoma smurto prieš asmenį forma, nes ji nepalieka žymių ant kūno, jo pasekmės pasireiškia tik vėliau.

3.2.1. Psichologinis smurtas siejamas su grasinimu, gėdinimu, žeminimu, patyčiomis, agresyvumu, nukreiptu į nukentėjusį ir žodiniu užgauliojimu, asmens plūdumu, jo keikimu, šaukimu. Kai žmogus smurtauja psichologiškai, jis tarsi žaidžia su kito žmogaus mintimis, jausmais, savijauta. Tokiame santykiyje yra prarandama lygybė tarp dviejų žmonių, nes vienas tampa tarsi stipresnis, kontroliuojantis ir valdingesnis, o kitas paklusnesnis ir nukentėjęs. Visais atvejais psichologinis smurtas sukelia nemalonius jausmus, mažina savivertę ir verčia jaustis kaltu.

3.2.2. Psichologinis smurtas taip pat gali kelti mintis, kad neva esi nestabilus ar psichiškai sutrikęs. Žmogumi patiriančiu psichologinį smurtą dažnai yra manipuliuojama.

3.2.2.1. **Mobingas** - tikslinis, sisteminis, ilgesnį laiką pasikartojantis kolegų elgesys darbovietėse, kurio dažniausias tikslas – pažeminti, apjuokti kurį nors kolegą, sumažinti vertę, eliminuoti arba net atjungti darbuotoją nuo bendradarbių; ujimo atmaina.

3.2.2.2. **Moberis** (smurtautojas) – nelaimingas asmuo, viskuo nepatenkintas, visur skubantis, savo vidinę vertę matuojantis įtaka, turtu, pareigomis ir kitais galią parodančiais dalykais. Jis ikrai nepraleis progos pastebėti klaidą ir pasityčioti. Tai žmogus, trokštantis puikybės, mokantis gerai save pateikti, bet stokojantis pasitikėjimo savimi ir labai bijantis, kad kažkas ateis ir užims jo vietą.

3.2.3. **Psichologinį smurtą padeda atpažinti** šie smurtaujančių asmenų elgesio požymiai:

3.2.3.1. Nepagarbos demonstravimas;

3.2.3.2. Negatyvūs pasisakymai;

3.2.3.3. Viešas žeminimas;

3.2.3.4. Nuolatiniai grasinimai sukelti fizinę žalą;

3.2.3.5. Išnaudojimas namuose ir kt.;

3.2.3.6. Darbui reikalingos informacijos nusiėpimas;

3.3. **Seksualinis smurtas** – yra kėsinimasis ne tik į asmens gyvybę, sveikatą, asmens kūno neliečiamumą, bet ir socialinę laisvę, asmenybės garbę ir orumą, t.y. tuo pačiu metu seksualiniame smurte pasireiškia fizinio ir psichologinio smurto bruožai.

3.4. **Finansinis, ekonominis smurtas arba materialinis išnaudojimas** yra disponavimas turtu be įgaliojimų, nekilnojamojo turto pardavimas be sutikimo, įtikinėjimas arba vertimas dovanoti pinigus, pinigų arba daiktų pasisavinimas, pinigų prievartavimas, neteisėtas gyventojų piniginių lėšų panaudojimas.

5. Gali būti naudojamas vienos formos smurtas, tačiau dažniausiai pasitaiko keleto jų kombinacija, pvz., seksualinis smurtas naudojamas kartu su fiziniu ir psichologiniu smurtu.

6. Bet kokios formos smurtas yra žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas, kurį reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai ir teisės aktai.

III. FINANSINIO SMURTO ARBA PIKTNAUDŽIAVIMO PREVENCINĖS PRIEMONĖS

7. Finansinio smurto arba piktnaudžiavimo prevencija:

7.1. Be pagrįstos priežasties draudžiama domėtis paslaugų gavėjo turimu turtu bei rinkti informaciją apie turimus piniginius sandorius, (išskyrus tuos atvejus jei paslaugų gavėjas turi įsiskolinimų).

7.2. Darbuotojams draudžiama paslaugų gavėjams skolinti pinigus ir daiktus bei turėti kitų turtinių susitarimų.

7.3. Globos namų darbuotojai ugdo finansinio raštingumo pagrindus gyventojams.

7.4. Socialiniai darbuotojai, vesdami individualius pokalbius ir, kartu su paslaugų gavėjais pildydami ISGP, moko paslaugų gavėjus asmeninio biudžeto planavimo ir jo tinkamo paskirstymo, kurie patys savarankiškai nesugeba tvarkytis su savo asmeninėmis lėšomis.

7.5. Susirinkimų metu paslaugų gavėjai mokomi atpažinti finansinį smurtą ir jį užkardyti.

7.6. Prieš pasirūpinant mokesčiais, vaistais ar maisto prekėmis, paslaugų gavėjai tiksliai informuojami, kokiam tikslui bus išleisti jo pinigai ir tiksliai nurodoma jų suma.

7.7. Globos namų darbuotojai, nupirkę reikiamas prekes, panaudoję pinigus, kasos čekius pateikia paslaugų gavėjui arba socialiniam darbuotojui, jei apiperka savarankiškumo įgūdžių stokojantį globotinį, kuris gautus pirkimo čekius sega į išlaidų asmens bylą.

7.8. Jei paslaugų gavėjas turi didesnę pinigų sumą, informuojame globėją ar artimuosius.

8. Finansinio piktnaudžiavimo intervencija:

8.1. Jei tarp paslaugų gavėjų įvyksta finansinis smurtas, liudytojai užrašo į spec. registracijos žurnalą, informacija perduodama psichologui, kuris pradeda dirbti su smurte dalyvavusiais asmenimis.

IV . SMURTO ATSIKADIMĄ SKATINANTYS VEIKSNIAI

9. Smurto atsiradimą sąlygoja šie veiksniai:

9.1. Psichologiniai veiksniai:

- 9.1.1. Nedarnūs tarpusavio santykiai,
- 9.1.2. Bendravimo įgūdžių stoka,
- 9.1.3. Savikontrolės stoka,
- 9.1.4. Stresas, nuolatinis nuovargis,
- 9.1.5. Neįvardinti ir ilgainiui neišsprendžiami konfliktai,
- 9.1.6. Didelis darbo krūvis, nuovargis,
- 9.1.7. Teisingumo jausmo nebuvimas ir kt.;

9.2. Ekonominiai veiksniai:

- 9.2.1. Žemas pajamų lygis, skurdas ir socialinių garantijų stoka,
- 9.2.2. Ribotos savirealizacijos galimybės,
- 9.2.3. Atlyginimas neatitinkantis darbuotojų lūkesčiu ir kt.;

9.3. Socialiniai veiksniai:

- 9.3.1. Socialinė paslaugų gavėjų nelygybė (diskriminacija, dėl amžiaus; sveikatos sutrikimai ir kt.), atskirtis,
- 9.3.2. Priklausomybės,
- 9.3.3. Stereotipai visuomenėje,
- 9.3.4. Agresija, siekiant išsaugoti savo orumą,
- 9.3.5. Nedarnūs santykiai kolektyve ir kt.;

9.4. Profesinis perdegimas.

V . SMURTO PREVENCIJOS PRIEMONĖS

10. **Smurto prevencija** - planingų ir sistemingų priemonių veikla, skirta smurto rizikai mažinti:

11. Globos namuose susitarta dėl elgesio normų:

- 11.1. Vadovavimasis Globos namų Vidaus tvarkos taisyklėmis ,
- 11.2. Etikos kodeksu;
- 11.3. Pareigybės aprašymuose nustatytais elgesio normomis.

12. Taikomos prevencinės priemonės:

- 13.1. Globos namų darbuotojų švietimas (paskaitos, seminarai, konferencijos) smurto prevencijos klausimais.
- 13.2. Emociškai saugios aplinkos kūrimas
- 13.3. Greitas konfliktų sprendimas.
- 13.4. Aiškumas darbuotojui, ko iš jo tikimasi. Darbas turi būti aiškiai apibrėžtas ir turi pakakti apmokymų pavestam darbui atlikti.

- 13.5. Priemonių, padedančių megzti lygiavertiškus ir nuoširdesnius santykius tarp gyventojų ir darbuotojų ieškojimas;
- 13.6. Greita reakcija į bet kokios rūšies smurto apraiškas;
- 13.7. Darbuotojų informavimas apie įvykusį smurto faktą;
- 13.8. Draudimas skleisti asmens garbę ir orumą žeminančią informaciją, vengti apkalbų, intrigų;
- 13.9. Darbuotojų ir gyventojų tarpusavio pagarbos skatinimas;
- 14. Bendruomeniškumo, paslaugumo, draugiškumo, rūpinimosi vienas kitu ir kitų vertybių puoselėjimas.
- 14.1. Nuolatinis gyventojų supažindinimas su elgesio taisyklėmis.
- 14.2. Kalbėjimasis su gyventojais apie smurtinio elgesio atpažinimą.
- 14.3. Gyventojų ilgalaikis psichologinis konsultavimas.
- 14.4. Vengimas apgyvendinti viename kambaryje gyventojus, kurie nuolat konfliktuoja tarpusavyje arba agresyviai nusiteikę vienas kito atžvilgiu. Atsižvelgti į tai, ar darbuotojai suderinami komandoje.
- 14.5. Vengti besitęsiančio streso darbe.
- 14.6. Gyventojų, linkusių į agresyvų elgesį, individualus palydėjimas į užsiėmimus.
- 14.7. Ugdyti įstaigos kultūrą.
- 14.8. Darbuotojų bendravimas turi būti pagrįstas pagarba, atidumu ir atvirumu.

VI . SMURTO INTERVENCIJOS PROCEDŪROS

- 15. **Smurto intervencija** – Globos namų darbuotojų veiksmai, nukreipti į bet kokios smurto formos stabdymą.
 - 15.1. Reagavimas.
 - 15.2. Asmens, panaudojusio smurtą sustabdymas (žodinis, policijos iškvietimas);
 - 15.3. Asmens, panaudojusio smurtą atskyrimas (išvedimas į kitą patalpą);
 - 15.4. Pirmosios pagalbos suteikimas nukentėjusiam asmeniui.
 - 15.5. Elgesio taisyklių priminimas smurtaujančiam priminimas.
 - 15.6. Gyventojo šeimos narių informavimas.
 - 15.7. Smurto atvejo įregistravimas Smurto atvejų ir prevencijos priemonių registravimo žurnale.
 - 15.8. Tiesioginio vadovo informavimas apie įvykusį smurto atvejį, surašant tarnybinį pranešimą.
 - 15.9. Direktorius, gavęs tarnybinį pranešimą, nedelsdamas išsiaiškina smurto situaciją ir įvertina įvykius.
 - 15.10. Smurtinio atvejo analizė. Ją atlieka krizių valdymo komisija per 72 val. nuo smurto atvejo pasireiškimo:
 - 15.10.2. Sudaromas veiksmų planas. Su juo supažindinami visi atvejyje dalyvavę asmenys;
 - 15.10.3. Komisija vykdo plane numatytas veikas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius posėdžius situacijos įvertinimui, nuolatos teikia informaciją apie situaciją globos namų direktoriui.
- 16. Teikiamos individualios psichologinės pagalbos paslaugos nukentėjusiajam , smurtautojui ir smurtą stebėjusiems liudininkams.
- 17. Drausminių priemonių taikymas:
 - 17.1. Prieš taikant drausmines procedūras turi būti objektyviai išklaudytos abi smurto įvykyje dalyvavusios pusės.
 - 17.2. Būtina atsižvelgti į paaiškinimus aplinkybes, ankstesnį smurtautojo elgesį. Kai neužtenka pokalbio su smurtautoju, skiriant jam psichologo konsultaciją, tada gali būti skiriama psichiatro konsultacija, taikomi raštiški įspėjimai apie perkėlimą į kitus globos namus , o darbuotojams – pareigų pažeminimas ar atleidimas iš darbo.
- 18. Už melagingus pareiškimus yra numatytos drausminės priemonės. 241.Smurto aukas įpareigoti informuoti apie smurto atvejus raštu, detaliai paaiškinti įvykio aplinkybes, nurodant galimus liudytojus.
- 19. Įmonėje būtina paskirti asmenį, kuriuo darbuotojai pasitiki ir kuriam turėtų pranešti apie psichologinio smurto darbe atvejus.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

20. Su priimta Globos namų Smurto prevencijos tvarka supažindinti visi įstaigos darbuotojai ir gyventojai.
21. Globos namų Smurto prevencijos tvarka gali būti keičiama administracijos bei darbuotojų iniciatyva. Politika ir jos įgyvendinimo procedūros turi būti nuolatos peržiūrimos, ypač tada, kai įvyksta incidentas, susijęs su smurtu – įmonės vadovybė ir darbuotojai turi nutarti, kaip būtų galima pakeisti politiką ir jos įgyvendinimo procedūrą, kad toks incidentas daugiau nepasikartotų.
22. Priimta Globos namų smurto prevencijos tvarka skelbiama internetinėje svetainėje www.serglobnamai.lt.

Parengė psichologė Stasė Marcinkutė